

Riktlinjer om enskilda avlopp

Antagna av miljönämnden 2008-03-05 § 18 och 2009-04-07 § 24

samt reviderade 2014-12-10 § 86

Miljönämndens riktlinjer om enskilda avlopp

Lagstiftning och andra styrdokument

Miljöbalken

Olika typer av förorenat vatten definieras som avloppsvatten. Spillvatten från hushåll är en typ av avloppsvatten. Spillvatten innehåller mikroorganismer, andra organiska ämnen och näringsämnen. Enligt miljöbalkens 9 kap 7 § ”skall avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. För detta ändamål skall lämpliga avloppsanordningar eller andra inrättningar utföras”.

För hushåll inom verksamhetsområde för allmänt vatten och avlopp innebär ovanstående, enligt praxis, anslutning till det allmänna avloppsnätet. För de hushåll som inte har tillgång till allmänt avloppsnät ska avloppsvattnet renas i en enskild eller gemensam avloppsanordning.

Enligt 13 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899) krävs det antingen en skriftlig ansökan eller anmälan till kommunens miljönämnd för inrättade eller ändring av avloppsanordning.

Naturvårdsverkets allmänna råd NFS 2006:7

Allmänna råd är naturvårdsverkets tolkning av gällande lagstiftning och innehåller generella rekommendationer om tillämpning av lagar och regler. Naturvårdsverket nya allmänna råd om små avloppsanordningar för hushållspillvatten (NFS 2006:7) började gälla den 1 augusti 2006. Dessa allmänna råd (AR) bygger på att en avloppsanordning bör klara en viss funktion inte att den ska vara utförd med en speciell teknik.

Funktionskraven bör enligt de AR relateras till skyddsåtgärder på den enskilda anordningen som klarar en normal eller hög skyddsnivå när det gäller hälso- och miljöskydd. Dessutom finns grundkrav som alla anordningar bör klara. Det som lyfts fram tydligare i grundkraven i dessa AR mot tidigare, är möjligheten att kontrollera funktionen av avloppsanordningen. Bedömningen av skyddsnivå ska göras utifrån förutsättningar för området ifråga. I de AR så finns 6 kriterier uppräknade, där hög skyddsnivå bör gälla om ett eller flera av dessa kriterier är uppfyllda.

Eftersom en skälighetsbedömning enligt 2 kap 7 § miljöbalken alltid ska göras i det enskilda fallet kommer kraven enligt de AR främst att tillämpas vid nybyggnationer av avloppsanordningar eller då en avloppsanordning inte längre fungerar som det ursprungligen var avsett och därmed måste byggas om.

Handboken (2008:3) ”Små avloppsanläggningar” till de AR utkom i juli 2008 och är ett bra komplement till de AR och dessa riktlinjer i handläggningen av enskilda avlopp.

Havs- och vattenmyndigheten är numer nationellt ansvarig för tillsynsvägledning för små avloppsanläggningar, det vill säga anläggningar dimensionerade för upp till 200 personer, men använder sig av de AR fastställda av naturvårdsverket

Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (Vattenförvaltningen)

År 2009 fastställdes ett åtgärdsprogram 2009-2015 för våra grundvatten, sjöar och vattendrag, utifrån krav i förordning (SFS 2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön. Detta åtgärdsprogram visar i vilka områden det är motiverat att prioritera åtgärder samt utifrån vissa kriterier, i de AR om små avloppsanordningar, ställa krav på hög skyddsnivå när det gäller miljöskyddet.

Miljökvalitetsnormer (MKN) för vattenmiljön

MKN beskriver den lägsta godtagbara miljökvaliteten inom ett område och baseras för vattenmiljön på 4 kap i ovan nämnda förordning. Utgångspunkten för de kvalitetskrav som ska gälla är att tillståndet i vattnen inte försämras och att alla grundvatten, sjöar och vattendrag uppnår god status enligt åtgärdsprogrammet. Ytterligare information finns på www.vattenmyndigheterna.se.

Framtagande av nytt åtgärdsprogram 2015-2021 pågår. Samrådsremiss pågår fram till april 2015.

Faluns Miljöprogram 2020

Miljöprogrammets fokus ligger på en hållbar utveckling inom tre huvudområden där området 3.4 God vattenkvalitet berör avloppsfrågan. Syftet med att jobba med område 3.4 är att

- säkerställa god vattenkvalitet för dricksvatten och annat bruk
- skydda känslig miljö och känsliga recipienter

Följande strategier framtagna inom området berör små avlopp:

- bygga ut det allmänna vatten- och avloppsnätet i områden där bebyggelsen är mer samlad och där långsiktigt hållbara lösningar saknas
- säkerställ grundvattentillgångar (klass 1 och 2 områden) för framtiden
- verka för att enskilda VA-lösningar uppfyller fastställda kriterier ut hälso- och miljöperspektiv (genom tillsyn)

Viktiga aktörer för området 3.4 är Falu Energi & Vatten och Falu kommun och delmålet är:

- utbyggnad av vatten- och avloppsnätet har under perioden 2014-2020 skett för minst ett saneringsområde per år

Strategiska dokument

- Verksamhetsområden för allmänt VA
- Skyddsföreskrifter för vattenskyddsområden
- Översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser
- Miljönämndens riktlinjer för bedömning av ärenden i anslutning till större vattentäkter
- VA-plan

Riktlinjer

Normal skyddsnivå – miljö- och hälsoskydd

För att uppfylla normal skyddsnivå enligt naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:7) måste avloppsanordningen uppfylla följande funktionskrav:

- Utsläppet av avloppsvatten får inte medverka till en väsentlig ökad risk för smitta eller annan olägenhet
- Hantering av restprodukter, från anordningen, som äger rum på fastigheten ska kunna skötas på ett hygieniskt acceptabelt sätt (*kräver dock ansökan/anmälan enligt 15 kap miljöbalken*)
- Vattensnåla armaturer ska användas vid nyinstallationer
- En reduktion på minst 90 % av organiska ämnen (mätt som BOD₇) ska uppnås
- En reduktion på minst 70 % av fosfor (tot-P)

Alla områden i kommunen omfattas av normal skyddsnivå bortsett från de områden som är utpekade som områden där hög skyddsnivå gäller.

Hög skyddsnivå – miljöskydd

För att uppfylla hög skyddsnivå-miljöskydd, enligt naturvårdsverkets allmänna råd (NFS 2006:7), måste avloppsanordningen utöver normal skyddsnivå ovan uppfylla följande:

- En reduktion på minst 90 % av fosfor (tot-P)

När det gäller kväve så finns det ingen anledning att ställa sådana krav så länge som kraven inte ställs på de kommunala reningsverken (avvikelse från de AR).

Områden i kommunen som är aktuella för hög skyddsnivå – miljöskydd, redovisas i bilaga 1.

Hög skyddsnivå –hälsoskydd

Det kan finnas behov av att ställa hög skyddsnivå på hälsoskydd både i områden med normal och hög skyddsnivå när det gäller miljöskyddet. Hög skyddsnivå för hälsoskyddet innebär att:

- ytterligare skyddsåtgärder utöver den huvudsakliga reningen i anordningen vidtas. Exempelvis kan det finnas behov av att förbjuda vissa utsläpp, att göra utsläppspunkten mer svårtillgänglig, att öka anordningens robusthet eller att lägga till reningssteg som ytterligare reducerar föroreningsinnehållet, ökar uppehållstiden, utjämnar varierande flöden eller tar emot eventuellt bräddat vatten.

Områden i kommunen som är aktuella för hög skyddsnivå – hälsoskydd, redovisas i bilaga 1.

Dessutom kan behovet finnas i det enskilda fallet på grund av lokaliseringen.

Resurshushållning (kretslopp och transportavstånd)

I områden med långt avstånd för slamtömning ska krav på system för eget omhändertagande av restprodukter och slam ställas. Detta krav ska inte ställas i områden där det redan finns fastigheter med behov av slamtömning. Berörda områden redovisas i bilaga 1.

I den utsträckning det finns utbyggda system inom kommunen för återvinning av näringsämnen ska krav ställas på att avloppsanläggningarna möjliggör återvinning av näringsämnen ur avloppsfraktioner eller andra restprodukter.

Område där allmänt VA planeras

I områden där det kan bli aktuellt med allmänt VA, alltså det finns något slags beslut om utbyggnad, ges endast tidsbegränsade tillstånd för enskilda avlopp fram till allmänt avlopp är utbyggt dock gäller tillståndet längst i 10 år vid infiltration eller markbädd. För befintliga hus med konstaterad olägenhet på grund av utsläpp av avloppsvatten, kan nämnden bevilja tidsbegränsat tillstånd för slutna tank om tiden fram till utbyggnad av allmänt VA bedöms vara för lång för att låta det fortsätta, dock bör tiden fram till utbyggnad inte överskrida 2-3 år. Överskrider denna tid bör nog annan lösning göras, se första meningen. Berörda områden redovisas i kommunens VA-plan.

Områden med gemensamhetsanläggningar

I första hand ska anslutning ske till den gemensamma anläggningen om anläggningen har kapacitet för ytterligare belastning. Det krävs dock att föreningen som driver gemensamhetsanläggningen går med på det. Miljönämnden har möjlighet att förelägga om anslutning till allmän avloppsanläggning men inte till enskild gemensamhetsanläggning enligt de rättsfall som hittills tagits upp.

Slamavskiljare

Diskussion bör alltid föras med den sökande om att installera en större våtvolum på slamavskiljarna framför allt om avloppssystemet har kemfällning som ökar slamvolymen. Argumenten för större slamavskiljare är att systemet klarar stötbelastningar bättre och ger bättre slamavskiljning då ökad volym ger längre uppehållstid.

Infiltration

Infiltrationsanläggning ska endast accepteras då området i fråga med god marginal klarar avståndet 1 meter från infiltrationsytan till högsta grundvattennivån och berg samt att markmaterialets siktkurva håller sig inom naturvårdsverkets referenskurva för lämplig kornsammansättning. Detta förutsätter dock att även andra aspekter när det gäller hälso- och miljöskydd är uppfyllda.

En infiltration bedöms klara normal skyddsnivå både ur hälso- och miljösynpunkt.

Ett tillstånd för infiltration med WC ansluten ska tidsbegränsas till 10 år.

Markbäddar

Markbäddar som utförs enligt god praxis, t.ex. prEN 12566-5 eller Naturvårdsverkets faktablad 8147 samt modulmarkbäddar med funktionsgaranti för normal skyddsnivå bedöms klara normal skyddsnivå miljöskydd (avvikelse från AR).

Om markbädden är fosforavlastad eller utförs med sortering av toalettdelen (sluten tank eller torrtoalett) eller med efterföljande infiltration uppfylls kraven för hög skyddsnivå ur miljöskyddssynpunkt. Att installera en infiltration efter markbädden kan vara ett alternativ för de som behöver en anläggning som klarar hög skyddsnivå men inte vill ha sortering av toalettdelen och heller inte vill ha tekniska lösningar med kemfällning.

Markbäddar för WC ska byggas som täta markbäddar vid högt grundvatten och om det behövs för skyddet av dricksvattenbrunnar samt förses med utloppsbrunn (minst Ø400 mm) som möjliggör provtagning på rinnande vatten (ingående rör i utloppsbrunn ska vara ett genomgående rör och ligga högre i nivå mot utgående).

Vid markbädd med kemfällning ska krav på kontroll, 1 gång per år av sakkunnig, ställas i tillståndet. Rapporterna från den årliga kontrollen ska enligt krav i tillståndet förvaras på fastigheten för att på begäran kunna visas för tillsynsmyndigheten.

Ett tillstånd för markbädd med WC ansluten ska tidsbegränsas till 10 år.

Anläggningens utformning ska säkerställa hälsoskyddet (se under rubriken hög skyddsnivå – hälsoskydd).

Minireningsverk

En utsläppspunkt från minireningsverk ska alltid placeras/göras otillgängligt och ska ha någon form av efterbehandling innan det renade avloppsvattnet når större vattenområden. Krav på hur efterbehandlingen ska utformas avgörs av skyddsnivån ur hälsoskyddssynpunkt.

Det är upp till den sökande att visa i ansökningshandlingarna, med underlag från oberoende utvärderingar, att minireningsverket klarar normal eller hög skyddsnivå ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt. Minireningsverken ska sedan 2013-07-01 vara testade enligt standard EN 12566-3.

Krav på kontroll, 1 gång per år av sakkunnig, ska ställas i tillståndet.

Rapporterna från den årliga kontrollen ska enligt krav i tillståndet förvaras på fastigheten för att på begäran kunna visas för tillsynsmyndigheten.

Anläggningens utformning ska säkerställa hälsoskyddet (se under rubriken hög skyddsnivå – hälsoskydd).

Efterbehandling

Exempel på efterbehandling är:

- biofilterdike (för att minska risken för exponering av smittämnen kan den första delen göras mer svårtillgänglig eller täckas över).
- resorptionsdike (slutet dike)
- infiltration/markbädd (även en gammal anläggning kan fungera som efterbehandling)

Vid efterbehandling i dike måste den eller de fastighetsägare som nyttjar diket för avvattnings ge sitt samtycke dels för att det kan ligga på annans mark men också för att diket måste klara den ökade belastningen som avloppsvattnet ger.

Läs mer om installation, reduktion och skötsel av efterbehandlingssteg på www.avloppsguiden.se.

Sluten tank

Till den slutna tanken får enbart WC-avlopp anslutas.

Krav ska ställas på maximal spolvattenmängd/spolning på 1 liter från toaletten och minimivolympå 3 m³ på den slutna tanken. Dessutom ska tanken vara utformad med nivåalarm och manlucka för tömningen.

Sluten tank ska inte accepteras vid nybyggnation, annat än när detaljplan eller dylikt ställer krav på slutna tank.

Urin från urinsorterande system

Urin får inte ledas till stenkista. Ska urinen ledas till infiltration ska infiltrationen bedömas och dimensioneras som om WC är ansluten dock kan slamavskiljare och slamtömning dimensioneras som BDT-avlopp.

Eget omhändertagande av urin på fastighet kan tillåtas under förutsättning att spridning kan ske utan att olägenhet för människors hälsa eller miljön uppkommer. *(Kräver dock anmälan enligt 15 kap miljöbalken).*

Nedanstående punkter kan vara lämpliga att tänka på vid handläggning av och vid förfrågningar gällande ärende om spridning av urin:

1. Lämplig mark för spridning ska finnas på fastigheten. Det vill säga tillräcklig jordmån, jordtyp och växtlighet till exempel jordbruksmark, blommor, gräsmattor, trädgårds- och bärbuskar med mera, alltså inte skogsmark (då bärplockning inte kan bevakas). För grödor som äts råa (t ex sallad) bör det alltid gå minst en månad mellan spridning av urinen och skörd, dessutom bör urinen nedmyllas vid spridning om de ätbara delarna växer ovan mark.
2. Urinen ska spridas under växtsäsongen.
3. Urinen behöver inte spädas, vattna hellre separat.
4. Urin får inte spridas med sprinklers/vattenspridare.
5. Spridning av urin får inte ske i närhet av vattentäkt.
6. Spridningsområdet får inte ligga närmare sjöar och vattendrag än 25 meter.
7. För rengöring av toaletten skall endast miljöanpassade rengöringsmedel användas annars riskerar urinen innehålla giftiga ämnen.

Urin till slutna tank för omhändertagande av kommunen (räknas som hushållsavfall) ska inte tillåtas om inte kommunen har ett uppbyggt system, se under ”Resurshushållning”, då fastighetsägaren ändå måste ha ett system för fekaliefractionen.

Provtagning

Vid misstanke om dålig funktion eller vid sådana återkommande driftproblem som kan innebära att anordningen inte uppfyller ställda krav, kan provtagning krävas av utgående avloppsvatten från anordningen. Provtagning ska endast krävas om provresultatet kan anses tillföra sådan information som är väsentlig för att bedöma vilka ytterligare försiktighetsmått som behöver vidtas. För uppskattning av inkommande halter bör schablonvärden användas.

Pumphaveri eller frånvaro av fällningskemikalier är inte grund för provtagning utan då kan behovet av åtgärder konstateras utan provtagning.

För en del fabrikat görs i dag analys på fosfor vid den årliga servicen och den bör vara tillräcklig för att ha koll på anläggningens ”dagliga” funktion.

Vid krav på provtagning ska BOD₇, tot-P och tot-N ingå i provtagningen.

Smittämnen bör endast analyseras när det finns misstanke om att utsläppet av avloppsvattnet medför ökad risk för smitta eller annan olägenhet.

Vid misstanke om att avloppet förorenat t ex en dricksvattentäkt eller en badplats kan spårning med hjälp av bakteriofager vara lämpligare (SMI kan konsulteras).

I den mån metodik för provtagning av infiltrationer tas fram ska ovanstående även gälla dessa.

Generella krav i tillstånd

Arbetet med inrättandet av avloppsanordningen ska utföras av person med yrkesmässig kompetens för arbetet.

Inrättandet av avloppsanordningen ska dokumenteras enligt bifogad kontrollplan.

Avloppsanordningen ska utformas enligt inlämnad ansökan, situationsplan samt installeras och skötas enligt tillverkarens instruktioner.

Journalföring av skötsel av avloppsanordningen så som t ex slamtömning, påfyllning av kemikalier, service/funktionskontroll av sakkunnig samt driftstörningar ska göras och på begäran kunna uppvisas för tillsynsmyndigheten.